

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

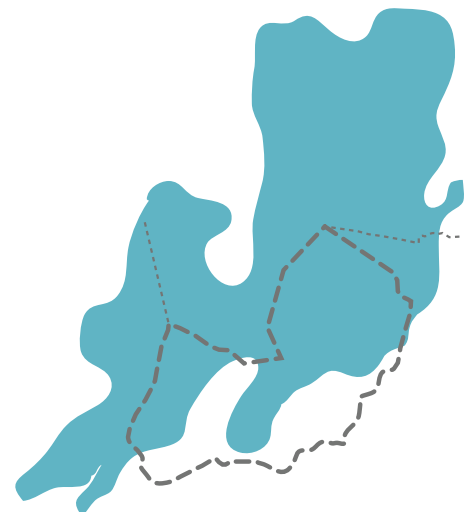
Rapport 2007:73

EKOTURISTDESTINATION

Vänerskärgården med Kinnekulle 2012

Handlingsplan för utveckling av naturnära besöksnäring
med hållbart resande i biosfärkandidatområdet
Vänerskärgården med Kinnekulle 2008 - 2012.

EKOTURISTDESTINATION

Vänerskärgården med Kinnekulle 2012

Handlingsplan för utveckling av naturnära besöksnäring
med hållbart resande i biosfärkandidatområdet
Vänerskärgården med Kinnekulle 2008 - 2012.

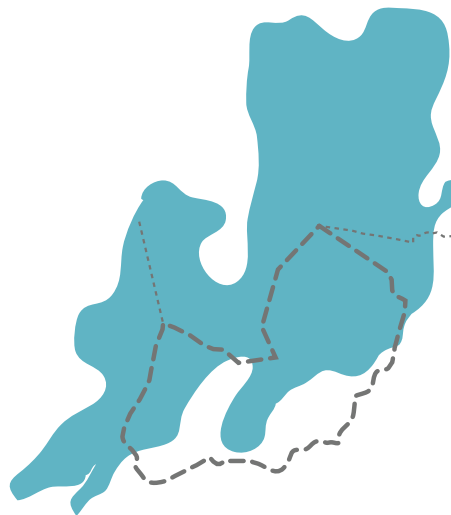
Remissversion och slutrapport för delprojektet
”Hållbar infrastruktur för en mjuk besöksnäring”, ett
delprojekt inom pilotprojektet Regional Landskapsstrategi.

Regional landskapsstrategi är ett pilotprojekt som genomförts på uppdrag av regeringen i området Vänerskärgrården med Kinnekulle, i Lidköpings, Götene och Mariestads kommuner. Området kandiderar också till att bli ett av UNESCOs biosfärområden.

Projektet har bestått av tre delprojekt:

- 1) *Natur och människor i Vänerskärgrården*
- 2) *Kållandsö - Ett rikt och levande landskap*
- 3) *Hållbar infrastruktur för en mjuk besöksnäring*

PROJEKTLEDNINGSGRUPP:

Jörel Holmberg, naturvårdsenheten, projektledare.

Agneta Christensen, Vänerens vattenvårdsförbund, delprojektledare "Natur och människor i Vänerskärgrården".

Morgan Johansson, landsbygdsenheten, delprojektledare "Kållandsö - Ett rikt och levande landskap".

Johanna MacTaggart, koordinator biosfärkandidatområdet.

Lisa Ragnarsson, kulturmiljöenheten, antikvarie.

Jens Rasmussen, samhällsbyggnadsenheten, bitr länsarkitekt.

Maria Thorell, naturvårdsenheten, delprojektledare "Hållbar infrastruktur för en mjuk besöksnäring".

PROJEKTLEDNINGSGRUPP Hållbar infrastruktur för en mjuk besöksnäring:

Maria Thorell (Länsstyrelsen i Västra Götalands län, projektledare), Charlotte Backman och Anna Nilsson (Götene kommun), Annika Carlsson (Banverket), Göran Cornelius (Götene-Lidköpings Turistbolag), Ann-Charlotte Ericsson (Vägverket Region Väst), Ronny Jönsson (Mariestads kommun), Tora Gustafsson och Johanna Olsson (Lidköpings kommun), Johanna MacTaggart (Biosfärkandidatområdet Vänerskärgrården med Kinnekulle), Kerstin Omland (Västrafik), Olle Persson (Västra Götalandsregionen)

PRODUKTION Länsstyrelsen i Västra Götalands län | Tel. 031-60 50 00

TITEL Ekoturistdestination Vänerskärgrården med Kinnekulle 2012.

FÖRFATTARE Maria Thorell och Johanna MacTaggart

OMSLAGSBILDER Maria Thorell

RAPPORT 2007:73

ISSN 1403-168X

TRYCKÅR 2007

Hämta rapporten på Länsstyrelsens webbplats www.o.lst.se/publikationer

Innehållsförteckning

Förord.....	2
1. Inledning.....	3
2. Bakgrund.....	5
2.1 Vision.....	5
2.2 Målbild.....	5
2.3 Syfte.....	6
2.4 Avgränsning.....	6
2.5 Metod.....	7
2.6 Underlag.....	8
3. Kinnekullebanan och busstrafiken.....	9
3.1 Förbättrad reseinformation.....	9
3.2 Resmöjligheter till och från området med tåg och buss.....	10
3.3 Transportera cykel på tåg och buss.....	11
3.4 Västtrafiks biljetter i turistpaket.....	12
3.5 Drivmedel och bränsleförbrukning.....	12
3.6 Genomförandeplan.....	12
4. Cykelturism i biosfärkandidatområdet Vänerskärsgården med Kinnekulle.....	16
4.1 Bakgrund.....	16
4.2 Åtgärder.....	16
4.3 Genomförandeplan.....	18
5. Vandring, paddling och ridning.....	19
5.1 Vandringsleder.....	19
5.2 Paddling.....	20
5.3 Ridleder.....	21
5.4 Koppling till kollektiva transportsystem.....	22
5.5 Genomförandeplan.....	23
6. Produktutveckling.....	24
6.1 Inledning.....	24
6.2 Genomförandeplan.....	25
7. Marknadsföring.....	28
7.1 Inledning.....	28
7.2 Målgrupper.....	28
7.3 Marknadsföring.....	29
7.4 Medel.....	30
7.5 Sammanfattning åtgärdsförslag.....	31
7.6 Genomförandeplan.....	31
8. Strategi för genomförande.....	32
8.1 Fokusering och delmål.....	32
8.2 Uppföljning och utvärdering.....	36

Förord

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har som en av sju länsstyrelser i Sverige haft i uppdrag av Sveriges regering att bedriva ett arbete med att utveckla *Regionala Landskapsstrategier*.

Syftet med uppdraget var att pröva regionala landskapsstrategier som ett nytt förhållnings- och arbetssätt för att uppnå bevarande och hållbart brukande av naturresurser utifrån en helhetssyn på landskapsnivå. Tyngdpunkten skulle ligga på att utveckla arbetsformer och process med följande utgångspunkter:

- en bra balans mellan bevarandeaspekter respektive nyttjande,
- en helhetssyn på landskapet,
- involvering av olika berörda sektorer liksom av kommuner och regionala organ.

Pilotprojektet *Regional landskapsstrategi i Vänerskärgården med Kinnekulle* har genomförts 2006-2007 i biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle, i Lidköpings, Götene och Mariestads kommuner. Området kandiderar till att bli ett av FN:s biosfärområden.

Pilotprojektet har bestått av tre delprojekt:

- 1) Natur och människor i Vänerskärgården
- 2) Ett rikt och levande landskap, exemplet Kållandsö
- 3) Hållbar infrastruktur för en mjuk besöksnäring

Det tredje delprojektet samlade berörda aktörer för att tillsammans skapa en samsyn kring hur resor och besök i Vänerskärgården med Kinnekulle kan utvecklas så att landskapets värden inte minskar eller förstörs. I projektet deltog förutom Länsstyrelsen: ideella föreningar, turistföretag, markägare, Banverket, Biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle, Götene kommun, Götene-Lidköpings Turistbolag, Lidköpings kommun, Mariestads kommun, Vägverket Region Väst, Västtrafik och Västra Götalandsregionen.

Delprojektet har satt igång en process som har goda förutsättningar att fortsätta efter delprojektets slut genom att Biosfärkandidatområdet tar över rollen som drivande och stimulerande motor. Ett konkret slutresultat av delprojektet är en handlingsplan med en gemensam vision för utveckling av naturnära besöksnäring med hållbart resande i biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle 2008 – 2012. I denna rapport redovisas handlingsplanen i sin remissversion.

Maria Thorell
Länsstyrelsen i Västra Götalands län

1. Inledning

Johanna MacTaggart, koordinator Biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle och Maria Thorell, projektledare, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Götene, Lidköping och Mariestads kommuner har som målsättning att våren 2009 lämna in en ansökan till Unesco¹ om att få större delen av sina kommuner erkända som ett sammantaget biosfärområde². Arbetsnamnet på området är Vänerskärgården med Kinnekulle.

2006 startade Länsstyrelsen i Västra Götalands län ett projekt, *Regional Landskapsstrategi för Vänerskärgården med Kinnekulle*, för att stödja kommunernas arbete. Möjligheten gavs genom ett regeringsuppdrag³ som syftade till att samla berörda aktörer för att se hur man tillsammans bl.a. skulle kunna fylla 16:e miljömålet ”Ett rikt växt- och djurliv” och ekosystemansatsen⁴. Tre delprojekt arbetas fram under våren 2006, vilka tillsammans skulle spegla regeringsuppdraget i innehåll och metod.

Ett delprojekt uppmärksammade delmålet att ”alla ska ha tillgång till goda natur- och kulturmiljöer” och kopplade detta till miljömålet ”Begränsad klimatpåverkan”. Syftet med projektet var att se hur besöksnäringen kan utvecklas i området genom användningen av färdstätt som ger minimala utsläpp av växthusgaser för att uppleva Vänerskärgården med Kinnekulles goda natur- och kulturmiljöer, dvs. *Hållbart resande för mjuk besöksnäring*.

Projektet ligger väl i linje med Västra Götalandsregionens ambition att fördubbla antalet kollektivtrafikresor till 2020. För att uppnå den ambitionen är det viktigt att alla åtgärder som kan påverka kollektivtrafiken planeras med detta som fokus.

2006-2007 har Länsstyrelsen och biosfärkandidatområdet tillsammans med en utomstående konsult, lokala föreningar och besöksnäring, samt berörda statliga och regionala myndigheter tagit fram ett underlag som visar vilka möjligheter och intressen som finns. Underlaget visar att det finns goda förutsättningar för en sådan utveckling av den lokala besöksnäringen. Under projektets gång har konkreta åtgärder påbörjats men fler återstår att genomföra.

Handlingsplanen med sin strategi för genomförande

¹ Unesco är FNs organ för utbildning, vetenskap och kultur. Här finns forskningsprogrammet *Man and the Biosphere*, ett program som syftar till att testa vad hållbar utveckling är i praktiken. Biosfärområden är programmets testområden.

² Biosfärområden är modellområden för hållbar utveckling, utnämns av Unesco. Det finns idag 530 biosfärområden i 110 länder (oktober 2007).

³ Regeringsuppdrag nr 49 i Länsstyrelsernas regleringsbrev 2006.

⁴ Ekosystemansatsen innebär att förvaltandet av naturmiljöer ska skydda och återställa ekosystemens funktion och struktur. Människans roll i ekosystemen beaktas så att god ekologisk status uppnås i naturliga system. Ekosystemansatsen utgör en viktig grund för de svenska miljömålen. Ekosystemansatsen innebär även att för varje beslut som rör resursanvändning prövas utifrån effekten på ekosystemens funktion och produktivitet.

- sammanfattar i stora drag de åtgärder som är viktiga att genomföra för att alla ska ha tillgång till goda natur- och kulturmiljöer i området för Vänerskärgården med Kinnekulle. Den spänner över 5 år, 2008-2012.
- är förankrad hos de namngivna aktörerna och antagen av styrgruppen för biosfärprojektet Vänerskärgården med Kinnekulle.
- är ett viktigt instrument för biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle i arbetet med att visa vad hållbar utveckling⁵ kan vara i praktiken.

Biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle koordinerar och driver genomförandet av handlingsplanen. Aktörerna ansvarar för att de åtgärder som de äger genomförs så långt som möjligt inom handlingsplanens tidsram.

⁵ Hållbar utveckling är ett begrepp som myntats och definierats av Brundtlandskommissionen i deras rapport *Our common future*. Rapporten var ett förarbete till FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Konferensen antog Agenda 21, en dagordning för vilka frågor som behöver lösas för att världen ska ha en hållbar utveckling. Biosfärområden ses som ett sätt att testa vad Agenda 21 är i praktiken.

2. Bakgrund

Johanna MacTaggart, koordinator Biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle och Maria Thorell, projektledare, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

2.1 Vision

Vänerskärgården med Kinnekulle utvecklas till en destination för människor som vill besöka och uppleva värden i landskapet, som vill resa med tåg och buss till och inom området och som vill ha möjlighet att komplettera dessa färd sätt med att cykla, paddla, vandra och rida.

Aktiviteter som utvecklats kring landskapets höga natur- och kulturvärden är anledningen till att besökare kommer till biosfärkandidatområdet.

Vänerskärgården med Kinnekulle utvecklas till ett begrepp/varumärke som skapar associationen ”ett underbart landskap av vatten och land, dit man åker när man enkelt och bekvämt vill cykla, paddla, vandra och rida, och där besöksnäringen bidrar till att bevara landskapets natur- och kulturvärden”.

Hit känner sig besökare välkomna och det är en självklarhet att färd sätten efterfrågas liksom en önskan att uppleva landskapet. Detta upplever besökarna både i bemötande liksom genom hur det praktiska är ordnat.

Områdets besökare kan vara med och hjälpa till att bevara, förvalta och utveckla landskapets värden. t.ex. genom att delta i skötsel av ett fågelskär eller delta i slätter på Kinnekulle.

2.2 Målbild

På Kinnekullebanan och på bussar till och i området är det vanligt att man ser turister med packning. De pratar både svenska och andra språk.

På cykelleder, vandringsleder, i paddelområden och på ridleder är det en vanlig syn att se turister, i små och större grupper.

Besökare deltar i skötseln av landskapets värden. Det finns de som återkommande deltar och de som deltar i en insats.

På Kållandsö, Kålland, och på Kinnekulle färdas besökare med cykel, rider eller vandrar. På Lugnåsberget är vandring och ridning vanligt. På Brommö och Torsö kan man både vandra, rida och cykla. Sjötorp är sammankopplat söderut med både cykelväg och vandringsleder. I skärgårdar och kustområden är kajak och kanot ett vanligt färd sätt liksom båturer/ båtcharter.

Till biosfärområdet kommer besökare som vill ut till ovanstående områden främst med tåg och buss. De som kommer med bil väljer att parkera bilen vid långtidsparkeringar i biosfärområdets utkanter och röra sig runt i området med andra färd medel.

2.3 Syfte

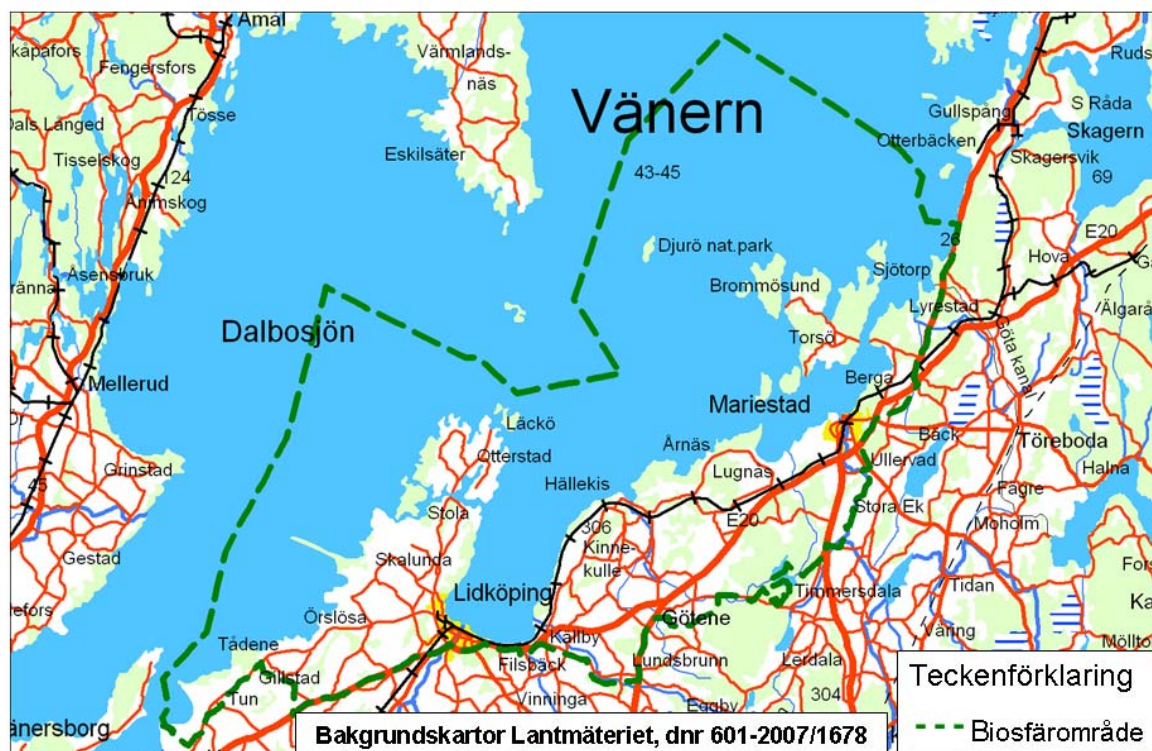
Syftet med handlingsplanen är ta ett samlat grepp om de åtgärder som behövs för att nå målbilden och uppfylla visionen.

2.4 Avgränsning

Färdsätten som valts för längre transporter är tåg och buss. För kortare transporter och de av egen kraft har cykling, vandring, paddling och ridning valts. Inlines har inte beaktats som färdssätt ej heller skridskoåkning och skidåkning. Dessa färdssätt finns det också förutsättningar för i området men handlingsplanen är avgränsad till sommarhalvåret och till ovannämnda färdssätt.

Handlingsplanen berör ej åtgärder som krävs för att besökare ska kunna delta i skötsel av landskapets värden.

Handlingsplanen avgränsas till att omfatta resande till, från och inom biosfärkandidatområdet med speciell fokus på landskapsavsnitten Mariestads skärgård, Lugnåsberget, Kinnekulle, Kålland och Kållandsö med omgivning. Dessa fokusområden har höga natur-, kultur- och friluftsvärden, är ofta riksintressen med höga internationella naturvärden.

Figur 1: Biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle

2.5 Metod

I projektets initiala skede identifierades de aktörer som har en nyckelroll för att en besöksnäring som bygger på hållbart resande ska kunna utvecklas i biosfärkandidatområdet. Aktörerna kallades *systemaktörer* då de rör över system som kan driva på en utveckling av hållbart resande för besöksnäringen: de planerar, beställer och finansierar kollektivtrafiken (Västra Götalandsregionen, Västtrafik och kommunerna), de bidrar till utvecklingen av besöksnäringen (Västra Götalandsregionen, kommunerna, turistbolag), de skyddar och samordnar skötsel av landskapets värden (Länsstyrelsen, även kommunerna) och de budgeterar, planerar och prioriterar utvecklingen av infrastrukturen (Vägverket, Banverket, kommunerna, Västra Götalandsregionen) Representanter för dessa aktörer deltog i en projektgrupp som träffades under hela projekttiden.

Tidigt i projektet anlätades en konsult som fick i uppdrag att kartlägga möjligheter för utveckling av en besöksnäring baserad på resande med tåg och buss, cykel, paddling, vandring och ridning. Utredningen resulterade i en rapport som beskrev nuläget, möjligheter och rekommendationer. Rapporten användes som underlag och hjälpmedel i det efterföljande fördjupade arbetet som utfördes tillsammans med lokala aktörer.

I december 2006 hölls en *workshop* i syfte att ge olika intressenter möjlighet att mötas för att diskutera samverkan kring det gemensamma intresset att utveckla infrastrukturen för cykling, vandring, paddling och ridning i biosfärkandidatområdet. Målet med workshopen var att få en övergripande bild av pågående initiativ i området, lyfta de frågor som enligt aktörerna bör prioriteras för att bedriva denna typ av utveckling samt att visa på möjligheter för samverkan mellan olika aktörer. Bland workshopens deltagare fanns bland annat privata intressen, ideella föreningar, skogsstyrelse, Skara stift, kommuner och Länsstyrelse representerade och arbetet resulterade i ett material som finns sammanställt i *Rapport från Workshop om vandring, cykling, paddling, ridning (2006)*.

I februari 2007 genomfördes ytterligare en fristående aktivitet, *arbetspasset*, som var ett samarrangemang mellan Länsstyrelsen och biosfärkandidatområdet. Arbetspasset inleddes med en minimässa, där lokala aktörer fick möjlighet att visa fram sina verksamheter och knyta nya kontakter. Därefter följde ett pass med inbjudna föredragshållare som kom från olika delar av södra Sverige och som hade gemensamt att de är certifierade enligt *Naturens Bästa*⁶. Dessa framgångsrika ekoturismentreprenörer inspirerade deltagarna inför det efterföljande grupparbetspasset. Målet med grupparbetena var att utveckla förslag till turistpaket för biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle som bygger på det hållbara resandet och på områdets höga natur- och kulturvärden. Arbetet resulterade i en rapport som senare användes som grund för denna handlingsplan.

Under våren 2007 träffades trafikplanerare i de tre deltagande kommunerna, samt Vägverket och Länsstyrelsen för att utreda nyckelfrågor för att cykelturismen ska kunna utvecklas i biosfärkandidatområdet. Arbetet resulterade i en skiss till en

⁶ Naturens Bästa är en kvalitetsmärkning från Svenska Ekoturismföreningen i samarbete med Svenska Naturskyddsföreningen och VisitSweden. www.naturesbasta.se

genomgående cykelled och förslag till rekommendationer för cykelvägvisning, skyltning och information.

Under våren tillsattes arbetsgrupper där kommuner, föreningar m fl fanns representerade. Arbetsgrupperna uppgift var att, utifrån de rapporter och minnesanteckningar som fanns från projektet, sammanfatta och skriva ner de åtgärdsförslag som är av central betydelse för att kunna utveckla en besöksnäring baserad på tåg, buss, cykel, vandring, paddling och ridning.

Så långt som möjligt har projektägare och berörda aktörer identifierats, liksom potentiella finansieringskällor. I underlagen, se 2.6, finns ytterligare åtgärdsförslag.

Besökare till området har ständigt återkommande önskemål om att komma ut i Vänerns skärgård och utveckling av båttrafik på Väneren är i allra högsta grad en viktig fråga. Skärgården besitter enorma tillgångar för utveckling av friluftslivet som även kan användas som drivkraft och motor för utveckling av hela skärgårdsturismen, Djurö nationalpark inte minst. Det finns både behov av reguljärtrafik i Väneren liksom behov av alternativ i mindre skala. Enskilda entreprenörer som erbjuder guideade båtturer med koppling till skärgårdskultur och naturvärden i kombination med möjligheten att ”ö-luffa” öppnar för näringslivsutveckling i stor skala och över ett stort område.

Under hösten 2007 hålls ett första möte där flera olika aktörer samlas i syfte att diskutera möjligheter med båttrafiken i biosfärkandidatområdet. Bland de inbjudna aktörerna finns entreprenörer, kommunrepresentanter, Västra Götalandsregionen, Västsvenska Turistrådet, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Västtrafik m fl.. Under hösten 2007 kommer också fyra studenter från kulturturismutbildningen i Lidköping att skriva en turistutvecklingsplan som fokuserar på möjligheter med båttrafik på Väneren och dess potentiella effekt på näringslivet. Biosfärkandidatkontoret kommer att följa händelseutvecklingen framöver.

2.6 Underlag

Följande dokumentation har framställts under projektet och använts som underlag för diskussion samt i beredningen av handlingsplanen:

- *Hållbart resande för besöksnäringen i biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle*. November 2006, Koucky & Partners AB.
- *Rapport från Workshop om vandring, cykling, paddling och ridning*. 2006-12-05, Vänermuseet, Lidköping. Biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle.
- *Rapport från Arbetspass om naturnära turism – när resan sker med tåg, buss, cykel, vandring, paddling och ridning*. Arbetsmaterial: ett samarrangemang mellan Länsstyrelsen i Västra Götalands län och biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle, 2007.
- *Minnesanteckningar från projektet Hållbar infrastruktur för mjuk besöksnäring 2006-2007*. Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Sammanställning.
- *Rapport från förstudie om biosfärområde Vänerskärgården med Kinnekulle*. Johanna MacTaggart, 2006.

3. Kinnekullebanan och busstrafiken

Kerstin Omland, trafikplanerare, Västtrafik och

Ann-Charlotte Ericsson, samhällsplanerare, Vägverket Region Väst

För att uppnå en hållbar besöksnäring gäller det att i ett första steg öka förutsättningarna för ett ökat resande med kollektivtrafik. Det är flera typer av åtgärder som behövs.

Förbättrad reseinformation förenklar resandet och gör att fler vågar prova på att resa. Resenären vet då i förväg vad som väntar, vilka byten som måste göras, hur de ska byta (kartor över bytespunkter) etc. Så småningom kan resenären i realtid se om det är några förändringar längs resvägen och vad resan kommer att kosta, s.k. realtidsinformation.

Förbättrade resmöjligheter till och från området leder till en ökad besöksfrekvens vilket gynnar besöksnäringssidkare i området. Förbättrade resmöjligheter leder även till ett ökat resande vilket innebär större möjligheter för Västtrafik att utveckla och utöka trafiken ytterligare.

Cykeltransporter ger större rörlighet och tillgänglighet i området, vilket även gör det mer attraktivt för turister och andra besökare.

Förbättrade bytesmöjligheter gör det enklare att resa med kollektivtrafiken.

Hållbart resande skapar trovärdighet.

3.1 Förbättrad reseinformation

Åtgärder

- 1) Öka kunskapen hos besöksnäringen om var det finns information om kollektivtrafik. Fortbildning av personal på biosfärkandidatområdets turistbyråer om kollektivtrafik. *Västtrafik*.
- 2) Vid beställargruppsmöten och kommunbesök ska Västtrafik löpande ta upp frågan om kollektivtrafik inom besöksnäringen och hur reseinformationen fungerar och vad som kan förbättras. *Västtrafik*.
- 3) Västtrafik ska i samband med uppdatering av hemsidan kontakta turistbyråerna och biosfärkandidatkontoret så att hemsidan kan uppdateras med besöksmål som är relevanta för dem som reser med tåg och buss. Besöksmål som är kopplade till landskapets värden ska finnas på Västtrafiks hemsida. Under 2007 uppdateras Västtrafiks hemsida med en karta innehållande länets besöksmål samt information om dem. Från kartan kommer det att finnas en länk till *Reseplaneraren*⁷ på Västtrafiks hemsida. *Västtrafik, biosfärkandidatkontoret och turistbyråer*.

⁷ Reseplaneraren = Med hjälp av reseplaneraren kan Västtrafiks resenärer planera sin resa. Grunden är att man kan skriva in varifrån man ska resa och vart man vill resa, och tidpunkt för resan. Därefter söker och presenterar

- 4) Informera besökare om kollektivtrafiken till och i området. De tre informationskanalerna är *reseportalen*⁸, de s.k. produktbladen på turistbyråernas hemsidor samt tryckt informationsmaterial och broschyrer. Det är viktigt att det står vilka linjer man kan ta, förslag på avgångar, och namn på närmaste hållplats. *Turistbyråer och privata aktörer.*
- 5) Turistbyråerna i biosfärkandidatområdet samarbetar om hur reseportalerna utvecklas med syfte att ha ett liknande innehåll och funktion. I reseportalen bör turistbyråerna hänvisa till Västtrafiks reseplanerare. *Turistbyråer.*
- 6) Västtrafik ska utreda om digitala tidtabeller kan få specifika länkar som gäller även efter att tidtabellen uppdateras. *Västtrafik.*
- 7) Besöksnäringen, turistbyråer, och andra som arbetar med näringslivsutveckling i biosfärkandidatområdet ska kunna vända sig till kommunernas kontaktperson på Västtrafik. Med hjälp av kontaktpersonen ska de kunna nå både trafikplanering och marknadsavdelningen. *Västtrafik.*

Finansiering

Föreslagna åtgärder bör kunna ligga inom ramen för informationsarbetet hos respektive aktör.

3.2 Resmöjligheter till och från området med tåg och buss

Ju tätare turerna går desto mer ökar oftast resandet. Detta gäller i huvudsak turer i pendlingslägen, där bussen bör gå minst var 30:e minut för att resandet ska öka. Ett sådant värde går inte att fastställa när det gäller en besökslinje eftersom det då är svårt att på förhand uppskatta antalet resenärer.

Åtgärder

- 8) Översyn av tillgängligheten av kollektivtrafik till besöksmål. Översynen ska ge förslag på hur tåg- och busstrafik kan kompletteras för att transportera en ansevärd andel av besökare till Läckö, Spiken, Mariestads skärgård, Sjötorp, Kinnekulle och Lugnäsberget. Översynen bör även inkludera evenemangstrafik. Kompletteringen kan bestå av utökad turtäthet likväl som av en rundgående sommarlinje. *Projektägare Västtrafik. Översynen sker i samverkan med enskilda evenemangsarrangörer/besöksmål, turistbyråer, Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen och kommunerna.*

Exempel på turtäthet med beräknad kostnad, se bilaga 3c.

- 9) Fastställ hållplatser, s k plushållplatser, som är strategiskt viktiga för besöksnäringen, t ex Läckö, Husaby och Laxhall (s.k. plushållplatser). *Biosfärkandidatkontoret och turistbyråer i samverkan med Västtrafik.*

reseplaneraren lämpliga reseförslag . Reseplaneraren kan utvecklas på flera sätt. Ett sätt är att skriva in varifrån man vill resa och till vilket naturreservat, besöksmål etc.

⁸ Under 2007 införde turistbyråerna i Mariestad och Lidköping-Götene en reseportal på sina hemsidor. Reseportalen innehåller information om tåg och buss till/ från och inom området, samt information om att cykla, vandra, paddla och rida inom området.

- 10) Förbättra standarden av plushållplatser i området. Genom att se över dem och göra dem mer tillgängliga⁹ och säkra kan man också öka resmöjligheterna till och från området. *Vägverket och kommunerna i samarbete med Västtrafik.*
- 11) Turistbyråer samlar in synpunkter och önskemål på kollektivtrafik från besökare och besöksnäring, och rapporterar till Västtrafik som lägger in synpunkterna i sin databas *Boomerang*, där alla typer av synpunkter på Västtrafiks trafik och verksamhet läggs in. Genom att Boomerang är en databas så kan alla möjliga sökningar göras om vad Västtrafiks resenärer önskar sig. *Turistbyråer och Västtrafik.*
- 12) Besökares synpunkter och önskemål beaktas i Västtrafiks förslag till förbättrad trafik. *Västtrafik.*
- 13) Förbättra bytesmöjligheter från regiontrafik och tåg till landsbygdsbussar/lokaltrafik och vice versa. I Västtrafiks trafikplanering ingår ständigt ett arbete för att underlätta byten mellan ett eller flera olika trafikslag. Utveckling av knutpunkter bidrar också till bättre bytesmöjligheter. Centrala knutpunkter som bör bearbetas i området är Mariestads buss- och järnvägsstation (t.ex. Linje 511/Kinnekulletåget), Lidköpings Resecentrum (t.ex. Linje 132/Kinnekulletåget). För fler busslinjer, se Koucky & Partners AB. *Kommunerna och Västtrafik.*

Finansiering

- Åtgärd 8) Lokala och/eller regionala näringslivsutvecklingsmedel.
- Åtgärd 10) Vägverket, lokala och/eller regionala näringslivsutvecklingsmedel.
- Åtgärd 9, 11, 12) Inom ramen för att förbättra kollektivtrafiken.
- Åtgärd 13) Förändringar som underlättar byten finansieras av Västtrafiks ägare.

3.3 Transportera cykel på tåg och buss

En av de viktigaste åtgärderna för att stimulera cykelturism i området är att besökaren kan ta med cykel på tåg och buss. Det finns många fördelar för cyklisten med detta, t.ex. möjligheten att cykla en sträcka och åka tillbaka med buss eller tåg.

Åtgärd

- 14) Västtrafik utreder frågan om biosfärkandidatområdet skulle kunna vara ett testområde för att förbättra möjligheten att ta med cykel på buss och tåg¹⁰. Utredningen bör vara klar i så pass tid, att om man kommer fram till att området kan bli ett testområde, så ska Västtrafik i samband med att man tecknar eller förlänger avtal med trafikföretagen, arbeta för utökade möjligheter

⁹ Med tillgänglighet i det här fallet menas t ex att det ska vara lätt för resenären att ta sig till hållplatsen, att hållplatsen med eventuellt väderskydd är rymlig, att det finns ledstråk i marken för synskadade, att nivån på kantstenen är tillräckligt hög för att underlätta på- och avstigning etc.

¹⁰ På bussar i landsbygdstrafik och på Kinnekulletåget får man i dagsläget mot avgift ta med cykel i mån av plats i bussens bagageutrymme eller tågets entré.

att ta med cyklar på bussar och tåg. I Skaraborg löper nuvarande avtal ut tidigast i mars 2010. *Västtrafik i samarbete med sina entreprenörer.*

Finansiering

Att utreda möjligheterna sker inom ramen för förbättrad kollektivtrafik.

3.4 Västtrafiks biljetter i turistpaket

Västtrafik inför ett nytt pris- och betalsystem. Innan det nya systemet är infört till fullo finns inget utrymme för att utveckla nya biljettlösningar. Besöksnäringen efterfrågar möjligheten att inkludera kollektivtrafikbiljetter i sina paket. Det är ett sätt att få fler besökare att använda kollektivtrafiken och att ge kunden/turisten ett bättre totalpris på sin resa. Ett annat önskemål som också är ett gott incitament för bilburna besökare att nyttja kollektivtrafiken, vore att en bussbiljett från Lidköping erbjuds i kombination med parkering av bilen i Lidköping och inträde till Läckö slott.

Åtgärd

- 15) Turistbyråer för återkommande fram sitt önskemål om att inkludera kollektivtrafikbiljetter i sina paket till Västtrafik. *Turistbyråer.*

3.5 Drivmedel och bränsleförbrukning

För att uppnå en hållbar besöksnäring gäller det att öka förutsättningarna för ett ökat resande med kollektivtrafik. Samtidigt är det viktigt att fundera på hur hållbara dessa transportmedel är i ett längre perspektiv. Kinnekullebanan och bussarna i området drivs enbart med diesel (ett fåtal bussar drivs med biogas). Hur blir det i framtiden? Ska banan elektrifieras eller blir det biogaståg? Man satsar på produktion och uppgradering av biogas så möjligheten finns. Vad ska bussarna tankas med i framtiden? Kan man i ett första skede kräva sparsam körning på linjerna som trafikerar området? *Intelligent stöd för anpassning av hastighet (ISA)* införs på ett antal av Västtrafiks fordon i Skaraborg kan utvecklas.

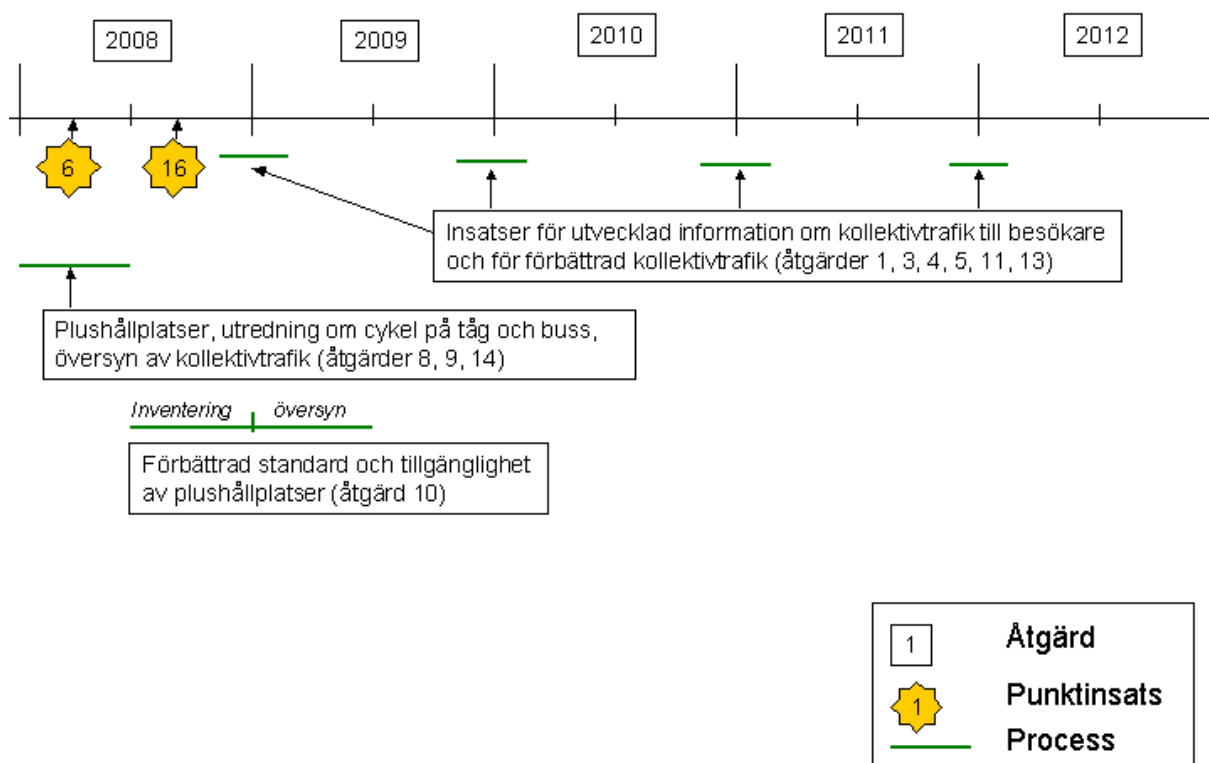
Åtgärd

- 16) En gemensam vision och handlingsplan om framtidens transportmedel. *Kommunerna i samarbete med Västra Götalandsregionen, Västtrafik, Banverket, Vägverket och Länsstyrelsen*

Finansiering

Beror på hur långt man vill gå – enbart vision kostar enbart tid, åtgärder allt i från ca 1400kr/lektion i sparsam körning till ett antal miljoner för investeringar i bussar, tåg och bana.

3.6 Genomförandeplan

Figur 2: Åtgärder för Kinnekullebanan och busstrafiken

Bilagor

3a Hur finansieras kollektivtrafiken i Västtrafik?

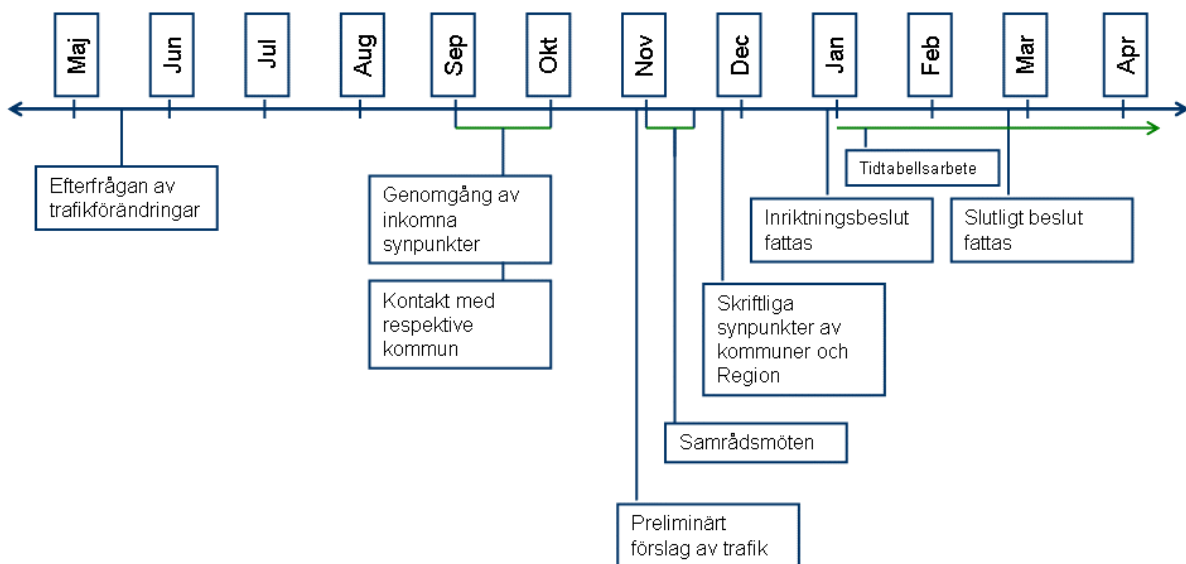
Västtrafik ägs till hälften av Västra Götalandsregionen och till andra hälften av de 49 kommunerna i Västra Götaland. Västtrafik omsätter ca 4,3 miljarder. 60 procent finansieras genom biljettintäkter och en del statsbidrag. De resterande 40 procenten får Västtrafik i ersättning från ägarna. Trafiken enligt Västtrafiks antagna trafikförsörjningsplan finansieras genom ägarnas redan antagna budgetar. Om en kommun eller Västra Götalandsregionen vill ha trafik utöver den som finns upptagen i Västtrafiks trafikförsörjningsplan, så kan de själva stå för hela kostnaden varvid Västtrafik kör trafiken. Enskilda aktörer kan också gå in och betala delar av trafik, t.ex. till och från en nöjespark, en besöksanläggning eller affärscentrum.

3b Trafikförsörjningsprocessen

Under mitten av maj månad skickas ett brev¹¹ ut till Västtrafiks ägare (ägarna är beställare av trafik), dvs. samtliga kommuner inom Västtrafiks område och Västra Götalandsregionen. Där efterfrågas vilka trafikförändringar som de önskar

¹¹ I brevet påpekar Västtrafik vikten av att förslagen har politisk förankring hos respektive beställare och att kommunen respektive Västra Götalandsregionen innan svar avlämnas också gör en rimlig ekonomisk bedömning av förslagets ekonomiska konsekvenser för egen del, särskilt om önskemålen avser utökad trafik.

genomförda till påföljande år, t ex 2008/2009. Under september månad träffar Västtrafiks tjänstemän Västra Götalandsregionen för att gå igenom inkomna synpunkter och då framförallt på den regionala trafiken. Under september månad har Västtrafik även kontakt med respektive kommun. I slutet av oktober framarbetas ett preliminärt förslag till den trafik Västtrafik ska köra påföljande år, vilken sedan skickas ut till kommunerna och Västra Götalandsregionen för synpunkter. Under början av november genomförs samrådsmöten där både tjänstemän och politiker deltar. I slutet av november lämnar kommunerna och Västra Götalandsregionen sina skriftliga synpunkter på de preliminära planerna. Synpunkterna bearbetas och ytterligare kontakter tas mellan Västtrafik och kommunerna respektive Västra Götalandsregionen. I slutet av december tar Västtrafiks styrelse ett inriktningsbeslut kring trafiken för påföljande år. Sedan påbörjas tidtabellsarbetet som ska vara klart i juni och som sker i nära samarbete med entreprenörerna. I mitten av februari tar Västtrafiks styrelse ställning till den slutliga trafikförsörjningsplanen för påföljande år. Detta arbete genomförs varje år.

Figur 3: Trafikförsörjningsprocessen

3c Exempel på turtäthet med beräknad kostnad

Linje 132 Lidköping-Läckö/ Spiken

Sommaren 2007 körde Västtrafik 10 t.o.r. resor med linje 132 Lidköping-Spiken/Läckö (Må-Fr). Om Västtrafik skulle utöka till totalt 14 t.o.r. resor Lidköping-Spiken/Läckö skulle det kunna finnas avgångar varje timme mellan exempelvis kl 10.00 och kl. 22.00.

Utökningen av trafiken skulle innebära följande beräknade intäkter och kostnader:

<i>Kostnad</i>	155 tkr
<i>Intäkter</i>	
Biljetter	62 tkr

Offentlig finansiering		
Lidköpings kommun	80 tkr	
Västra Götalandsregionen		13 tkr
<i>Summa intäkter</i>	<i>155 tkr</i>	

Linje 511 Mariestad-Torsö/ Brommö

Sommaren 2007 körde Västtrafik 3 t.o.r. resor Mariestad-Torsö/ Brommö, Må-Fr.
Om Västtrafik skulle utöka till totalt 7 t.o.r. resor Mariestad-Brommö skulle det kunna finnas avgångar varannan timme mellan exempelvis kl 10.00 och kl. 22.00, eller avgångar varje timme mellan kl. 10.00 och 16.00.

<i>Kostnad</i>	140tkr	
<i>Intäkter</i>		
Biljetter	37 tkr	
Offentlig finansiering		
Mariestads kommun	94 tkr	
Västra Götalandsregionen		7 tkr
<i>Summa intäkter</i>	<i>138 tkr</i>	

4. Cykelturism i biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle

Ronny Jönsson, turistchef, Mariestads kommun

4.1 Bakgrund

Under flera decennier har en stor del av infrastrukturutbyggnaden och turistinformationen fokuserat på bilburna besökare. Detta har lett till att besökare utan bil inom många områden blivit försummade, både vad gäller information och infrastruktur. Många uppskattar att vandra och cykla.

Cykel- och även vandrasemester är en av flera aktiviteter som attraherar allt fler resenärer. Trenden att vara aktiv under sin ledighet utvecklas stabilt och är resmotiv både under den traditionella semestern och under de allt vanligare kortresorna 2-7 dagar. De senare är av särskilt intresse eftersom de spänner över en stor del av året. På de flesta bilfria cykelleder är det lokalbefolkningen som står för ca 80-90 % av nyttjandet.

Det kan handla om allt från träningspass, cykla till badplatser och dagsutflykter. Enligt Vägverkets nollvisionsprincip bör cykel- och biltrafik inte blandas om hastigheten överskrider 30 km/tim.

Området Vänerskärgården med Kinnekulle ligger i Vänerens sydöstra skärgård, vilken omfattar Kålland, Kållandsö, Kinnekulle och Mariestads skärgård. Området har redan idag goda förutsättningar för resor utan bil, där Kinnekullebanan utgör ryggraden i kollektivtrafiksystemet.

Det finns redan idag goda cykelmöjligheter. Cykelleden Västgötaleden korsar området. I området finns också ett otal mindre lågtrafikerade vägar som kan utnyttjas som cykelleder.

Möjligheten att ta med sig cykel på Kinnekulletågen och landsbygdsbussarna är mycket begränsade.

Att hyra cykel finns möjlighet till i bl.a. Hällekis, Broby, Götene, Mariestad och Sjötorp.

4.2 Åtgärder

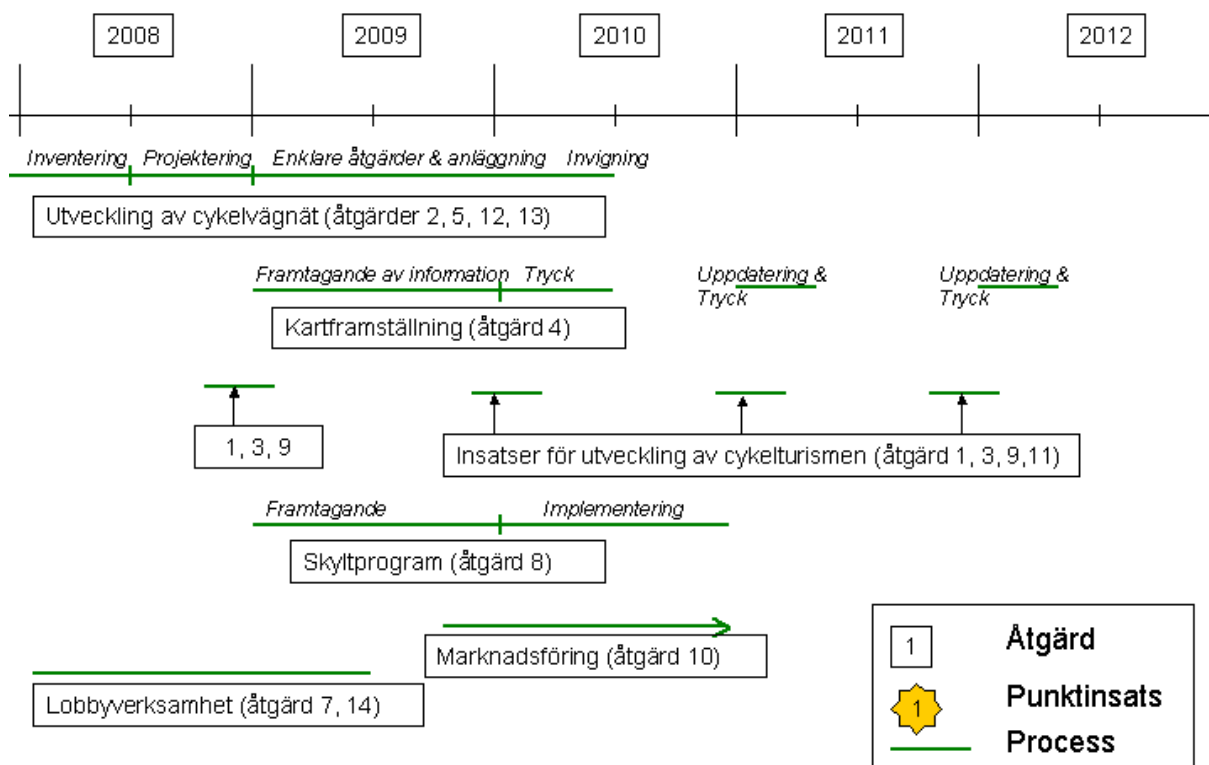
Förutsättningarna för cykelturism inom biosfärkandidatområdet är mycket goda, men....

Möjligheten att ta med cykel på tåg/buss/båt är viktig för att locka till sig cykelintresserade besökare. Det är idag i stort sett inte möjligt. Är detta inte möjligt är alternativet att det går att hyra cykel fler platser än vad det gör idag.

- 1) Skapa fler cykeluthyrningsställen. *Biosfärkandidatkontoret stimulerar sådan etablering i samråd med privata aktörer.*
- 2) Förutom ”större” cykelleder som korsar området bör det utifrån varje cykeluthyrningsplats finnas väl skyltade cykelleder, som bör vara runda, lämpliga för dagsutflykter. Dessa cykelleder kan också kopplas samman för att då sträcka sig över flera dagar. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med privata aktörer, Vägverket, kommunerna och Västra Götalandsregionen.*
- 3) Möjlighet att byta cykel vid olika uthyrare bör genomföras för att underlätta resandet med kollektiva transporter och cykel. Ex. åka tåg till Hällekis, hyra cykel och cykla till Mariestad lämna cykeln och ta tåget hem. *Biosfärkandidatkontoret stimulerar sådan utveckling i samråd med privata aktörer.*
- 4) Överskådliga och informativa kartor måste finnas. Kartor över dels hela eller delar av området dels för varje cykelrutt. Dessutom kan specialkartor för vissa tematurer framställas. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med privata aktörer.*
- 5) En omsorgsfull inventering av det mindre vägnätet inom området måste genomföras. Utifrån denna inventering bör en kravspecifikation tas fram som innehåller åtgärder för att underlätta cyklingen. *Konsultuppdrag. Projektägare: biosfärkandidatkontoret.*
- 6) Inventering bör också genomföras av vandringslederna i området. Många av dessa kan efter vissa justeringar utnyttjas för både cykling och vandring. Exempel på detta finns på Brommö och längs Göta kanal (se kapitel 5, åtgärd 1). *Konsultuppdrag. Projektägare: biosfärkandidatkontoret. Inventeringen sker i samverkan med kommuner, föreningar och Länsstyrelsen.*
- 7) Lobbyverksamhet riktad till Västra Götalandsregionen och Vägverket bör ske för att iordningställa separata cykelleder längs de större vägarna där andra alternativ inte finns. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med kommunerna.*
- 8) Ett skyltprogram bör utarbetas för hela området, där skyltarna har en enhetlig utformning, är lättlästa och anpassade till cykelturism. Skylt och dekal för bilister, som visar att här finns det cyklister – visa hänsyn. Skylt och dekal för cyklister, som visar att det kan komma bilar också här. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med kommunerna och Vägverket.*
- 9) Stimulera entreprenörer till att paketera olika cykelresor. Kan vara allt från ”vanliga” turer till tematurer med guide. Tematurer är ett sätt att förlänga säsongen (se kapitel 6, åtgärd 4). *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med turistbyråer och privata aktörer.*
- 10) Marknadsföringen av produkterna/aktiviteterna måste genomföras parallellt med uppbyggnaden av cykelturismen (se kapitel 7, åtgärd 4). *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med Västsvenska Turistrådet, turistbyråer och kommunerna.*

- 11) Infrastrukturen för cyklister och besöksnäring måste uppmärksammas och förbättras. Detta gäller inte bara väg- och cykelledsnätet utan också boende, mat, service och aktiviteter. *Privata aktörer.*
- 12) Högsta prioritet bör ges till att anlägga en genomgående cykelled som förbinder biosfärkandidatområdet från Sjötorp till Mariestad, vidare över Kinnekulle till Läckö via Lidköping. *Se åtgärd 2 och 5.*
- 13) Håll kontakt med cykelvägsutvecklare i andra kommuner, så som Skara, Töreboda, Falköping och Ulricehamn för att möjliggöra sammankoppling av cykelvägnätet med cykelvägar utanför biosfärkandidatområdet.
Biosfärkandidatkontoret.
- Ex: Skara – Lundsbrunn anslutning till cykelvägen på banvallen i Lundsbrunn
- Ex: Skara – Vinninga – Filsbäck anslutning till bilfri GC-väg mellan Källby och Lidköping
- Ex: Lundsbrunn – Lidköping många småvägar finns att använda, anslutning till bilfri GC-väg mellan Källby och Lidköping
- 14) Lobbyverksamhet för att möjliggöra markering av cykelväg på 70-väg på landsbygden. *Kommunerna och biosfärkandidatkontoret.*

4.3 Genomförandeplan

Figur 4: Åtgärder för cykelturism

5. Vandring, paddling och ridning

*Olle Persson, näringslivsutveckling, Västra Götalandsregionen och
Johanna MacTaggart, koordinator, Biosfärkandidatområdet Vänerskärgrården med
Kinnekulle*

5.1 Vandringsleder

Vandringar är en mycket populär aktivitet som inte ställer stora krav på utrustning. För att stimulera vandring i biosfärkandidatområdet bör man sikta på att skapa ett ledssystem som, helst längs vattnet, binder samman hela området. Detta kan byggas ut och förbättras etappvis. I nuläget är det egentligen bara den 45 km långa Kinnekulleleden och vandringsleden på Brommö som är utbyggda och som skulle kunna ingå i ett sådant system. Ledsystemet måste generellt kunna nås från de stora tätorterna med allmänna kommunikationer och anknyta till badplatser och sevärdheter men främst uppvisa de fina natur- och kulturvärden som området erbjuder. Goda kartor med information om tillgänglighet liksom aktuell och kontinuerligt uppdaterad internetinformation är viktigt för att systemet skall kunna användas fullt ut och nå en bred publik.

Åtgärder

- 1) Högsta prioritet bör ges till att anlägga en led som förbinder hela biosfärkandidatområdet från Läckö via Lidköping och Kinnekulle, Mariestad, Torsö och ut till Brommö. Detta bör inkludera samordning och utveckling av ett vandringsledssystem, inkludera inventering av befintliga och planerade vandringsleder samt tillsättande av grupp som arbetar med vandringsledsutveckling för biosfärkandidatområdet. *Biosfärkandidatkontoret och kommunerna i samverkan med berörda markägare, föreningar och Länsstyrelsen.*

En genomgående led kan bygga på följande ledssystem och lämpligen indelas i dessa etapper:

- a. En vandringsled mellan Läckö slott och Lidköping, gärna med en båtöverfart mellan Kållandsö och Kålland.
- b. En vandringsled som förbinder Lidköping med Kinnekulleleden.
- c. På Torsö finns goda möjligheter att identifiera och iordningsställa ett ledssystem som då bör kunna kopplas till ledsystemet på Brommö och till Mariestads tätort.
- d. En led som förbinder Kinnekulle med Årnäs och Mariestad utefter vattnet.
- e. Kinnekulle-leden bör kompletteras med rundslingor motsvarande en hel- eller

halvdagsetapp. Skyltningen bör ses över. Koppling med anknytningsleder från och till tågstationer bör iordningsställas. Götene kommuns pågående arbete med översyn av skyltar på Kinnekulle kan behöva kompletteras.

- f. En vandringsled runt Kållandsö med anslutna kortare rundslingor som t.ex. når ut till Vänern och andra sevärdheter. Frågan drivs i nuläget av en lokal intressegrupp. Lidköpings kommun är engagerad i arbetet. Projektägare bör definieras.
- g. Kvarnstensleden runt Lugnåsberget bör kunna utökas och förbättras. Länsstyrelsens pågående reservatsbildning bör integreras i detta arbete.
- 2) En gemensam kartdatabas (GIS) finns för biosfärkandidatområdet. Denna kan kompletteras med vandringsleder, paddlings- och ridleder samt service mm. Till exempel kan separata kartor för de olika etapperna tas fram. Skalan bör då ej understiga 1:50 000 dvs, motsvarande Terrängkartan.
Biosfärkandidatkontor i samverkan med kommuner.
- 3) Kartor, broschyrer och annat material om vandringsleder bör uppdateras med information om lämpliga övernattningsmöjligheter, mat- och provianteringsställen som finns i nära anslutning till leden.
Biosfärkandidatkontor och kommuner i samverkan med föreningar och privata aktörer.
- 4) Utredda hur GPS, GIS och annan ny teknik kan användas för att få till stånd interaktiv kommunikation om vandring, paddling, ridning och andra aktivitetsmöjligheter. En bra utgångspunkt kan vara Länsstyrelsens *Informationskarta*, ett redskap som ger goda möjligheter att göra sin egen karta med den information man själv vill ha. Intressebevakning av *Biosfärkandidatkontoret, eventuellt examensarbete.*

Finansiering

- Åtgärd 1) Kommuner, markägare, föreningar, Leader¹², eventuellt annat stöd Landsbygdsprogrammet¹³. Inom ramen för utvecklingsarbetet i biosfärkandidatområdet.
- Åtgärd 2) Inom ramen för biosfärkandidatkontorets årliga anslag.
- Åtgärd 3) Inom ramen för informationsarbetet hos respektive aktör.
- Åtgärd 4)Handledning av ett examensarbete bör kunna täckas inom ramen för biosfärkandidatkontorets arbete.

5.2 Paddling

Skärgården runt Kållandsö respektive Mariestads skärgård är två mycket fina skärgårds-områden som lämpar sig utmärkt för paddling. Området däremellan utgörs av öppen kust-sträcka som kräver lugnare väder men är annars också lämplig att paddla längs och gå iland på eftersom långa sträckor är obebyggda och har höga naturvärden. Det finns några kanotuthyrare i området men fler behövs. Friluftsförbundet Mariestad har tagit fram en beskrivning av kanotleder för delen

¹² Leader är en metod för utveckling av landsbygden inom EU. Direktöversatt från franska: ”samverkande åtgärder för att stärka landsbygdens ekonomi”. Den nya programperioden sträcker sig från 2007-2013.

¹³ Jordbruksverket startade programmet 2007. Programmet ska främja tillväxt, konkurrenskraft, företagande och sysselsättning, och har dessutom höga ambitioner för miljön. Landsbygdsprogrammet vänder sig till alla som vill ägna sig åt landsbygdsutveckling och näringsverksamhet på landsbygden.

Mariestad och norra Götene och som även omfattar Göta kanals västgötadel och leder i mindre sjöar och vattendrag.

Åtgärder

- 5) Högsta prioritet bör ges till att färdigställa säkra anöringsplatser, såsom en röjd skyddad strand utan stenar eller flytbryggor, samt rastplatser/övernattningsplatser med bl.a. skärmskydd, toalett mm. Detta bör göras på lämpliga platser i de två skärgårdsområdena. Likaså bör man iordningsställa och skylta lämpliga iläggingsplatser. *Biosfärkandidatkontoret och kommunerna i samverkan med Länsstyrelsen, markägare, föreningar och privata aktörer.*
- 6) Verka för att det finns möjlighet att hyra kajak och kanot på ett flertal ställen i biosfärkandidatområdet. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med föreningar och privata aktörer.*
- 7) Ta fram kartor och information om tillgång till dricksvatten och provianteringsmöjligheter samt lämpliga övernattningsställen och matställen som lätt kan användas av paddlare, dvs. ligga nära vattnet och ha anöringsmöjligheter för kanoter. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med föreningar och privata aktörer.*

Finansiering

Åtgärd 5)	Kommuner, markägare, föreningar, Leader, eventuellt annat stöd Landsbygdsprogrammet, skötselanslag till skyddade områden (Länsstyrelsen). Inom ramen för utvecklingsarbetet i biosfärkandidatområdet.
Åtgärd 6)	Inom ramen för biosfärkandidatområdets utvecklingsarbete.
Åtgärd 7)	Engångskostnad för framtagande av kartor och information: Kommuner, föreningar, Leader, eventuellt annat stöd Landsbygdsprogrammet. Uppdatering bör kunna rymmas inom ramen för informationsarbetet hos respektive aktör.

5.3 Ridleder

I området finns många hästar, stort intresse och hög kunskapsnivå. I nuläget finns troligen bara ett företag som är inriktat på försäljning och anordnande av ridupplevelser. För en fortsatt utveckling krävs en anpassad infrastruktur, t ex leder, vägövergångar och skyltning. Ridning sliter hårt på vanliga stigar och vägar vilket bör tas med i planeringen liksom säkerhetsaspekten för ryttare, häst och trafikanter.

Åtgärder

- 8) Högsta prioritet är att en ridled eller system av ridleder i Kinnekulleområdet, kring Lugnåsberget och på Kållandsö och Brommö. En sammanlänkning bör sedan ske av Lugnås och Kinnekulleområdet så att ridning kan ske mellan dessa områden. *Biosfärkandidatkontoret i*

samverkan med kommuner, ridklubbar, privata aktörer, markägare och Länsstyrelsen.

- 9) Utbyggnad av service för ridturism så som övernattning med stallplats, mat och kartor. *Kommunernas kontaktpersoner för näringslivsfrågor i samverkan med privata aktörer. Länsstyrelsen kan bidra genom Landsbygdsprogrammet och utgöra en aktiv partner.*
- 10) Paketering av upplevelser mm bör ske. Varumärke och kvalitetsaspekter för paketering måste då tillgodoses. Exempel: ordna hämtning med häst och vagn från tågstationer, från parkeringen vid Läckö till slottsområdet osv. *Privata aktörer.*
- 11) Kontinuerlig samordning av ridturismutvecklingen i biosfärkandidatområdet genom regelbundna möten. *Företagare inriktade på ridturism, ridklubbar och kommunrepresentanter bör träffas 1-2 ggr per år. Biosfärkandidatkontoret tar på sig samordningsansvar.*

Finansiering

Åtgärd 8)	Kommuner, markägare, föreningar, Leader, eventuellt annat stöd Landsbygdsprogrammet.
Åtgärd 9)
inom	Stimulans av utbyggnad av service och god kvalitet bör kunna ske ramen för kommunernas näringslivsutveckling.
Åtgärd 10)	Privata aktörer.
Åtgärd 11)	Inom ramen för respektive aktörs verksamhet.

5.4 Koppling till kollektiva transportsystem

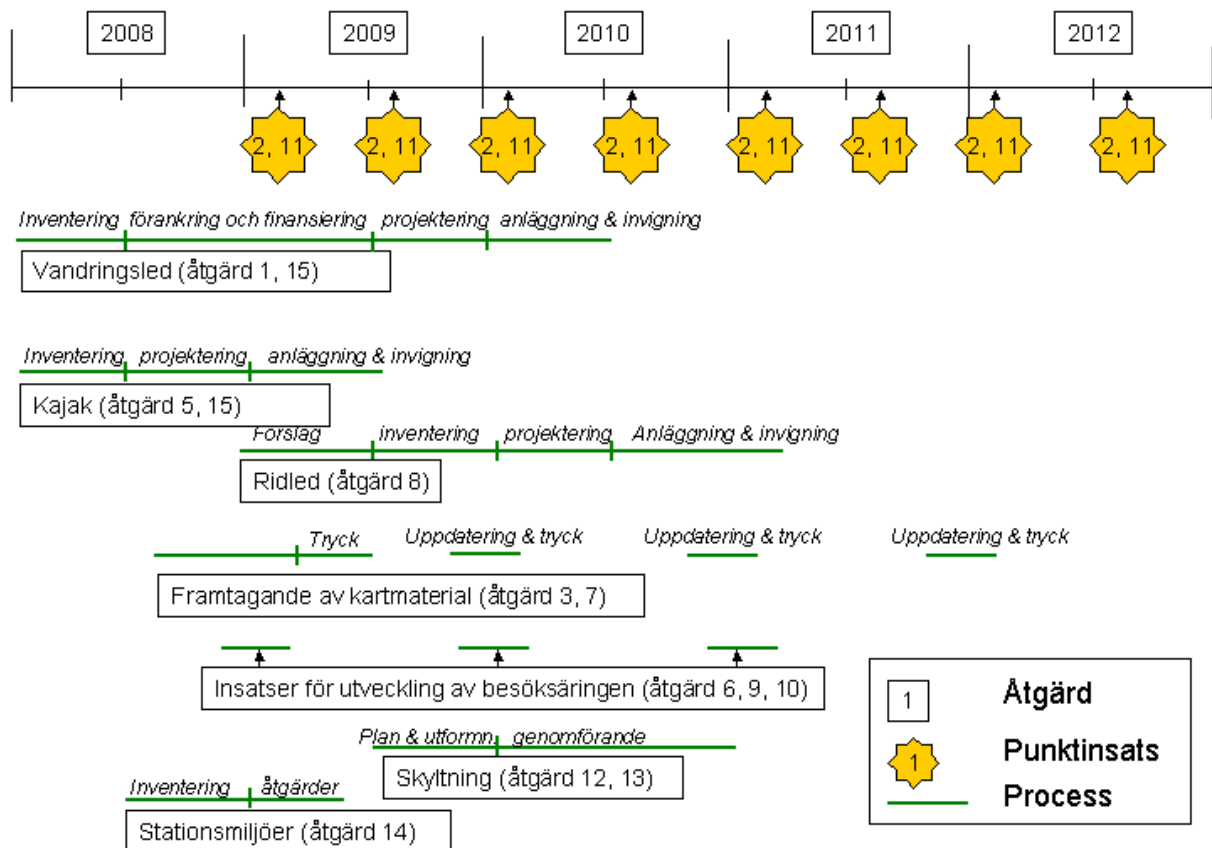
Åtgärder

- 12) Skyltning vid järnvägstationer behöver tillgodoses. Det bör skyltas till ledssystem, olika typer av service såsom övernattning, taxitransporter, matservering, besöksmål och aktiviteter. Skyltsystemet måste vara enhetligt och genomtänkt. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med kommuner, Banverket och Västtrafik.*
- 13) På liknande sätt behöver skyltning tillgodoses vid vissa busshållplatser. Hållplatsernas antal och placeringar bör täcka behoven av att nå vandringsleder, kajakuthyrning och badplatser sommartid. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med kommuner och Västtrafik.*
- 14) Det är viktigt att stationsmiljöerna sköts så att de ser välkomnande ut. *Kommuner och Banverket.*
- 15) Vid utveckling av vandringsleder och paddling bör de i möjligaste mån ansluta till busshållplatser och järnvägsstationer. *Anläggare av vandringsled.*

Finansiering

Åtgärd 12, 13)	Kommunala anslag och/eller extern finansiering
Åtgärd 14)	Kommuner och Banverket
Åtgärd 15)	Inom ramen för anläggning av vandringsled

5.5 Genomförandeplan

Figur 5: Åtgärder för vandring, paddling och ridning

6. Produktutveckling

Göran Cornelius, VD, Götene-Lidköping Turistbolag

6.1 Inledning

För att vara konkurrenskraftig på konsumentmarknaden idag måste företag och destinationer ofta kunna ge skraddarsydda lösningar som ger kunden en minnesvärd upplevelse. I all utveckling inom branschen måste fokus ligga på kombinationen av kommersiella och minnesvärda upplevelser och produkter.

Hur och när kan då en minnesvärd upplevelse förmedlas till kunden?
Det specifika med upplevelser är att de består av två huvuddelar:

- Mötet mellan kunden som betalar för upplevelsen och aktören som levererar. Inte helt olik scenens forum, där upplevelsen ofta skapas i just mötesögonblicket mellan människor. Kunden måste få uppleva något extraordinärt som överstiger kundens förväntan.
- Ramarna för upplevelsen. Dvs. det utarbetade ramverk som skapar förutsättningarna för att de minnesvärda mötena ska kunna äga rum.

Upplevelsenäringens fokus måste alltid ligga på att leverera en minnesvärd upplevelse som överträffar kundens förväntan till ett kommersiellt gångbart pris.

Befintliga produkter ska ständigt genomgå kritisk granskning för att ständigt skruva på och förbättra attraktivitet och lönsamhet. Kan ingetdera uppnås bör man överlägga en nedläggning av produkten.

Det krävs av dagens företag en ständigt pågående process för att hitta nya produktidéer.

Detta är inget trolleri utan ofta frukten av ett systematiskt letande för att hitta nya geniala idéer. Produktutvecklingens källor och processer beskrivs vidare i bilaga 1.

Åtgärder

Här beskrivs åtgärder som stödjer besöksnäringen i att utveckla produkter kring naturnära besöksnäring med hållbart resande.

- 1) Utveckla guideverksamhet i syfte att få fler auktoriserade guider som kan guida om natur och kulturhistoria i biosfärkandidatområdet. Det ska gå lätt att hitta och boka guider via exempelvis ett internetverktyg. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med Länsstyrelsen, turistbyråer, privata aktörer och lärosäten.*
- 2) Kommunikation om *Naturens Bästa* med målet att öka antalet verksamheter certifierade enligt Naturens Bästa. *Biosfärkandidatkontoret.*

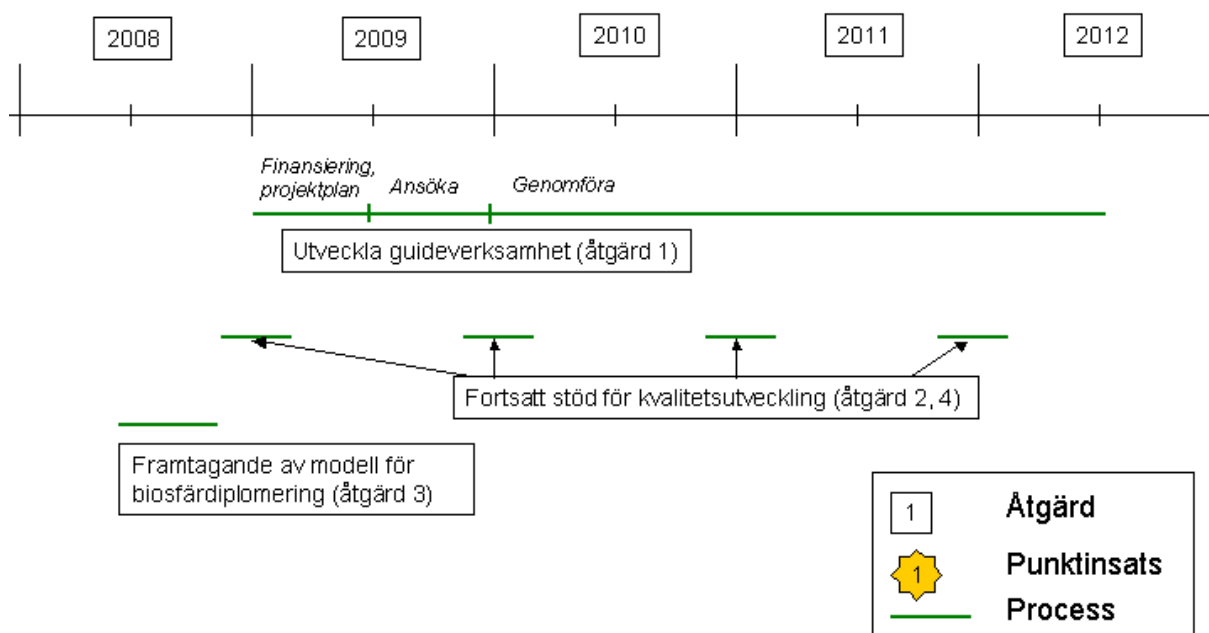
- 3) Ta fram en modell för lokal biosfär-diplomering. Där målet är att kvaliteten i besöksnäringen ständigt utvecklas med avseende på hållbarhet.
Biosfärkandidatkontoret i samverkan med besöksnäring, kommunernas näringslivsutvecklare, landsbygdsutvecklare o.d.
- 4) Fortsatt stöd för produktutveckling till lokala turistentreprenörer. Under hösten 2007 stöder biosfärkandidatområdet lokala turistentreprenörer i att utveckla reseförslag, ta fram en plan för marknadsföring och försäljning av paketen samt fortbildning om landskapets värden. Utveckling av produkter och fortbildning av entreprenörer ska kontinuerligt återkomma. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med turistbyråer.*

Finansiering

Åtgärd 1, 2, 3, 4) Extern långsiktig finansiering, Landsbygdsprogrammet

6.2 Genomförandeplan

Figuren 6.1 Åtgärder för produktutveckling

Bilagor

6a Produktutvecklingskällor

Befintliga produkter

Kan och ska ständigt genomgå kritisk granskning för att ständigt skruva på och förbättra attraktivitet och lönsamhet. Kan ingetdera uppnås bör man överlägga en nedläggning av produkten.

- 1) Funktionell modifiering
Kan man genom små funktionstillägg ge ett plusvärde?
- 2) Kvalitetshöjning
Höja den upplevda kvaliteten på befintlig produkt?
- 3) Ny design?
- 4) Ny image. Sker ofta tillsammans med en markant prishöjning
- 5) Ny förpackning

Nya produkter

Det krävs av dagens företag en ständigt pågående process för att hitta nya produktidéer.

Detta är inget trolleri utan ofta frukten av ett systematiskt letande för att hitta nya geniala idéer. Var lönar det sig då att leta?

- 1) Hos kunderna
Missnöje och otillfredsställda behov är oerhört bra källor.
Kan man även komma åt via försäljare, återförsäljare, reparatörer etc.
- 2) Hos den egna personalen
Personal som dagligen arbetar med produkterna ser ofta förbättringsmöjligheter. Kan lockas fram genom kontinuerligt återkommande brainstorming och genom ett frikostigt system med förslagsverksamhet.
- 3) Hos fristående uppfinnare/konsulter
- 4) Hos konkurrenter
Mycket information fås på mässor, via försäljningsmaterial, hemsidor etc.
Andra sätt kan vara att rekrytera personal från konkurrerande företag alternativt helt enkelt köpa upp dessa företag.
- 5) Databaser
Mycket information finns lagrad i oändligt många databaser, inte minst i form av avhandlingar från högskolor och universitet.

6b Produktutvecklingsprocessen

Det tekniskt bästa?

Tekniker drivs ofta av en ambition som för dem långt fram. Att experimentera fram bättre lösningar än någon annan i branschen lyckats göra, är här en stark drivkraft.

Vem är kunden?

Det är viktigare att identifiera kärnkunden än att försöka ta fram produkter som passar alla. Då passar de ofta inte för någon alls.

Vad behöver kunden?

Bygg in de egenskaper kunden behöver. Det kan ofta vara det tekniskt sett näst bästa som gott och väl duger för kunden. Konsumenter har här ofta betydligt mer blygsamma krav jämfört med en professionell kund.

Vad vill kunden betala för?

Det finns en intressant skillnad mellan vad en målgrupp behöver och vad man är beredd att betala för. En amatörgolfare t.ex. behöver absolut inte klubbor av proffskvalitet men deras ego stärks av att köpa, äga och prata om dessa högklassiga redskap. Det gäller alltid att ha en tillräckligt bra motivation till varför kunden ska betala just det pris leverantören anser sig vilja ha ut. Som leverantör gäller det att ge kunden det kunden vill betala för.

I verkligheten präglas ofta produktutvecklingen av de kompromisser som man till slut är tvungen att besluta om. När ett antal goda idéer tagits fram, börjar sållningsprocessen fram till en kommersiellt gångbar produkt.

Första steget

Vilka produktramar har vi att hålla oss till? I vårt fall är de olika produktområdena bl.a

- Båt
- Cykel
- Vandring
- Kollektivtrafik

Andra steget

Tänkbar lönsamhet. Går det att få en rimlig lönsamhet på produkten?
En första grov kalkyl.

Tredje steget

Teknisk granskning.

Går idén överhuvudtaget rent tekniskt att utveckla?

Här gäller det att ha sållat mycket hårt eftersom det här efter börjar bli kostsamt.

Fjärde steget

Testförsäljning

Dags för lansering med prissättning, distributionskanaler, marknadsföring och försäljning.

7. Marknadsföring

*Anna Nilsson, utvecklingsledare, Götene kommun och
Ann-Sofie Andersson, Kulturturismutbildningen Lidköping*

7.1 Inledning

För att besöksnäringen i Vänerskärsgården med Kinnekulle ska utvecklas optimalt, och för att de lokala aktörerna ska kunna försörja sig på sin verksamhet, är det nödvändigt att marknadsföring och försäljning ges tillräckliga resurser. Här finns en unik skatt, och det budskapet måste kommuniceras som en egen lokal berättelse för att locka besökare.

Innan man kan göra en detaljerad marknads- och kommunikationsplan finns det ett behov av grundligare analyser. I de rapporter som utgör underlag för den här handlingsplanen berörs målgrupper ytligt, men diskussionen är långt ifrån tillräckligt djupgående. Produkten är väl utredd, men inte marknaden. Marknadsanalysen kräver betydligt mer utredningsarbete än vad som kan ske i denna rapport, och bör därför göras som ett separat arbete. Här nedan följer ett antal hållpunkter.

7.2 Målgrupper

Målgruppsanalys och segmentering

För att marknadsföring ska bli effektiv behöver man identifiera målgrupp/målgrupper, dvs vilka besökare vi helst vill attrahera med våra produkter. Dessa kan segmenteras på olika sätt:

- Geografiskt
- Demografiskt (ålder, kön, inkomst)
- Psykografiskt, livsstil
- Beteende
- Behov

Genom att sätta en identitet och profil på kunden kan vi dels utforma produkten på rätt sätt, och dels säkerställa att budskapet når fram.

=Rätt produkt till rätt kund

=Rätt information och kommunikation

Exempel: Målgruppen kan vara välbeställda storstadsmänniskor som ställer höga krav på produktens standard, eller lågbudgetresenärer som saknar eget transportmedel. Skillnaden i budskap och kommunikationskanaler är stor mellan dessa båda målgrupper. Att försöka marknadsföra en produkt till alla, gör att kommunikationen blir ineffektiv och onödigt kostsam. Utvecklingen av produkt och marknadskommunikation måste dessutom gå hand i hand för att uppnå effekt. Olika målgrupper kan ha olika lönsamhet beroende på deras priskänslighet och preferenser.

I sin utredning identifierar Koucky & Partners (2006) följande målgrupper:

Ej tillgång till bil

Väljer att resa utan bil

Cykelturist	Lokalbefolkning och sommargäster som cyklar
Tillresta utflyktscyklister	Vandrare
Kanot och båt	Ridning

Samtliga målgrupper går att analysera ytterligare utifrån de olika segmenten ovan (geografi etc). Det kan finnas flera skäl till att man inte har bil, t ex ekonomiska, praktiska eller ideologiska, vilket gör att man tilltalas av olika produkter och nås av olika kommunikationskanaler.

Ett relativt enkelt sätt att göra en målgruppsanalys är att använda besöksstatistik från tidigare år. Olika kundregister kan personnummersättas och analyseras utifrån t ex geografi, inkomst, ålder, familjeförhållande etc. En sådan analys som gjorts på befintliga kundregister av Turistbolaget Läckö/Kinneulle visar en tydlig överrepresentation av kunder i åldern 46-75 år med hög inkomst och förmögenhet. De är gifta och äger villa. Geografiskt är Stockolms/Södertälje A-region och Göteborgs A-region överrepresenterade. De betecknas som "Herr Bromma och Tant Östermalm". Vad man måste vara medveten om när man analyserar ett sådant här material är att urvalet är begränsat, och att man kan tänkas missa någon grupp. Det kan vara så att "Familjen Fjällräven" inte hamnar i samma register för att de har ett annat konsumtionsmönster.

Utifrån en sådan analys får man större kännedom om sin nuvarande kundkrets, och kan välja att bearbeta människor med liknande preferenser. Marknadsföringen blir på så sätt mer ekonomiskt effektiv.

En annan möjlighet är att utgå från den tänkta produkten och hitta sin målgrupp. Om jag t ex säljer mountainbikepaket tänker jag igenom vad min målgrupp har för vanor – vilka tidningar läser dom, vart reser dom, vilket budskap lockar dom etc. Därefter utformas en kommunikationsstrategi.

7.3 Marknadsföring

Positionering

Positionering handlar om hur målgruppen ska uppfatta Vänerskärsgården med Kinneulle i relation till andra destinationer. Vad är unikt? Vilken känsla vill vi att människor ska uppleva? Positionering görs utifrån produktens utformning och vilken målgrupp man väljer att rikta sig mot. Det gäller att om möjligt hitta den lediga luckan på marknaden. Ett gemensamt varumärke behövs för området. Varumärket laddas med de värden vi vill att människor ska associera Vänerskärsgården med Kinneulle med – unik natur, kultur, historia etc. Detta genomsyrar sedan all marknadskommunikation. Vi förutsätter att det framtida biosfärområdet kommer att spela en viktig roll för varumärket.

Marknadsföringsåtgärder

När målgruppen är definierad är det dags att formulera en marknadsstrategi. Marknadsföringen har ett antal redskap att arbeta med. För att utveckla, kommunicera och leverera rätt erbjudande till kunden måste man definiera hur dessa redskap ska användas.

Produkten/tjänsten

Hur skall produkten utformas? Ska vi ha ”stora” paket med mycket service, information, tjänster etc inbakat, eller ska det vara en avskalad produkt med få tilläggstjänster? Det är lättare att skapa hög lönsamhet då man säljer paketalösningar. Här har projektet en viktig funktion att fylla genom att skapa nätverk där paket kan sys ihop.

EFI-analys

Egenskaper, Fördelar, Innebörd

Det är innebörden i produkten som ska kommuniceras, inte dess egenskaper.

Modell för EFI-analys ex. Läckö

Egenskap	Fördel	Innebörd för kunden
2 mil från Lidköping	Utanför stadsmiljö	Flykt från stan, lugn o ro
Caféet	Utsikt över slott och vatten	Njuta av omgivningen
Guidade turer	Merförsäljning	Ta sig tid att stanna

Pris

Vilken långsiktig prisnivå man väljer styrs till stor del av vald målgrupp. Här kan även konkurrensen påverka.

Plats

Hur ska erbjudandet distribueras, säljkanaler och hur blir man lätt tillgänglig på marknaden?

Här handlar det om att möta kunden på rätt plats. *Var finns kunden?*

Promotion/kommunikation

Kommunikationsstrategin styr det praktiska arbetet. Den sammanfattar alla ovanstående analyser i en konkret handlingsplan. Här definieras vilken mix av aktiviteter och kanaler som ska användas för att stödja vårt erbjudande/vår produkt. (Annonsering, information, PR, mässor, säljkampanjer, events etc.)

Ambassadörer/personal

Personal både hos aktörer, turistbyråer, researrangörer, kommuner m. fl. behöver informeras och engageras för att alla ska dra åt samma håll och vara goda ambassadörer för erbjudandet/produkten.

7.4 Medel

Ekonomi

För att få en marknadsföring som ger resultat behövs resurser både till en bra analys och till själva genomförandet av kommunikationsstrategin. Vänerskärsgården med

Kinneulle är en unik skatt. Här finns en fantastisk utvecklingspotential, men det kräver att tillräckliga medel avsätts för marknadsföring och produktutveckling.

Kompetens

För att marknadsföring ska vara framgångsrik krävs att kommunikationen är konsekvent och enhetlig. Marknadsföring bör därför ske övergripande för projektet, men också hos de enskilda aktörerna. Som liten företagare saknar man oftast resurser och kompetens för marknadsföring. I projektet bör därför ges tillgång till en resursperson som ansvarar för den gemensamma marknadskommunikationen, kombinerat med utbildning för de enskilda aktörerna i marknadskommunikation.

7.5 Sammanfattning åtgärdsförslag

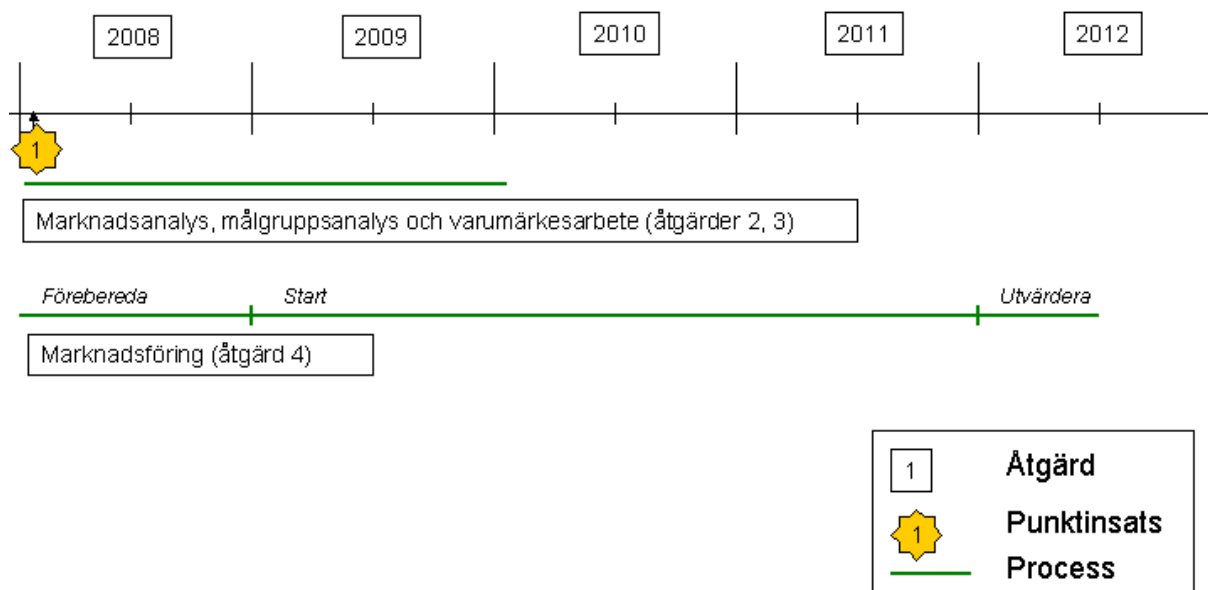
- 1) Gemensam resursperson på eller knuten till biosfärkandidatkontoret vars uppgifter är att ansvara för marknadskommunikation samt utbildning och stöd till enskilda aktörer. *Biosfärkandidatkontoret.*
- 2) Genomföra marknadsanalys och målgruppsanalys. Analyserna kan genomföras av andra som konsultuppdrag, av den anställde eller, om det passar, ingå i större analyser som ändå genomförs. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med Västsvenska Turistrådet, turistbyråer och kommunerna.*
- 3) Gemensamt stärkt varumärke som definierar vad det är som ska synliggöras och tydliggöras. *Biosfärkandidatkontoret.*
- 4) Gemensam marknadsföring för biosfärkandidatområdet som destination för naturnära besöksnäring med hållbart resande. *Biosfärkandidatkontoret i samverkan med Västsvenska Turistrådet, turistbyråer och kommunerna.*

Det är viktigt att det finns informationsanläggningar, så som naturum och besökscentrum för att informera besökare om naturnära besöksnäring i området. Biosfärkandidatområdet har utvecklat en informationsstrategi där detta behandlas. För åtgärder, se kapitel 6.4 i *Informationsstrategi för biosfärkandidatområdet Vänerskärgården med Kinnekulle (2007).*

Finansiering

Åtgärd 1, 2, 3, 4) Extern finansiering, Västra Götalandsregionen, Västsvenska Turistrådet, Landsbygdsprogrammet.

7.6 Genomförandeplan

Figur 7: Marknadsföringsåtgärder

8. Strategi för genomförande

Johanna MacTaggart, koordinator Biosfärkandidatområdet Vänerskärgrården med Kinnekulle
och Maria Thorell, projektledare, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Sammanlagt finns 54 åtgärder i handlingsplanen. Vissa är nya rutiner medan andra är punktinsatser eller delprojekt som löper över sex månader upp till flera år. En del åtgärder bör kunna finansieras inom ramen för ordinarie uppdrag. Andra åtgärder kräver extern finansiering åtminstone till viss del. De åtgärder som ingår som en del i en större insats, som t ex vandrings- och cykelleder, kan vinna på att finansieras genom ett större projekt.

Samtliga aktörer är centrala för utvecklandet av området som helhet och alla utgör en viktig komponent i handlingsplanen. Biosfärkandidatkontoret är sammankallande och åtgärdsansvarig för många av åtgärderna och har ett övergripande ansvar för att stimulera genomförande och uppföljning av handlingsplanen. För hela beskrivningen av åtgärdsfördelningen mellan aktörer, se bilaga 8a.

8.1 Fokusering och delmål

Etapp 1: januari - juni 2008

Fokus för etapp 1 är att ta fram förslag på system av vandrings- och cykelleder i biosfärkandidatområdet. Likaså skall fokus vara att undersöka placering av lämpliga iläggings-, angörningsplatser, rast- och övernattningsplatser för kajak och kanot. Interregprojekt kring infrastruktur för friluftslivet utvecklas tillsammans med biosfärområden i andra länder kring Östersjön. Interreg kan utgöra ett finansieringsverktyg för investeringar och marknadsföringsåtgärder, insamling och utveckling av kartdatabaser etc. Möjligheten att utveckla en guideutbildning inom ramen för Interregprojektet beaktas.

Biosfärkandidatområdet börjar utvecklas som turistdestination för besökare som vill uppleva landskapet genom att åka tåg och buss samt genom att cykla, paddla, vandra och rida.

Vid halvårsskiftet (juni/juli-08) har detta hänt:

- Förslag på informationsplatser och skyltar för biosfärkandidatområdet är klart och förankrat i biosfärkandidatområdets styrgrupp. (Informationsstrategin för biosfärkandidatområdet börjar implementeras.)
- Biosfärkandidatområdet har tillsammans med andra områden lämnat in en Interregansökan till EUs strukturfond, Östersjöprogrammet. Handlingsplanen är en central utgångspunkt för de åtgärder som ska finansieras genom Interregprojektet.
- Biosfärkandidatområdet är testområde för transport av cykel på tåg och buss.
- Digitala tidtabeller på hemsidor har specifika länkar som gäller även efter att tidtabellen uppdateras.
- Särskilda hållplatser, s k plushållplatser, är fastställda och rekommenderas till besökare som är intresserade av ett visst besöksmål.
- Inventering av vandringsleder och cykelvägar är klar. Den inkluderar förslag på genomgående cykelled och cykelslingor.
- Stationsmiljöerna utmed Kinnekullebanan har inventerats.
- Inventering av upptagnings- och iläggingsplatser för kajak och kanot klar. Kartläggning av behov av annan service (mat, vatten, övernattning) är färdig.
- Personella resurser har satsats för varumärkesutveckling, målgruppsanalys och marknadsföringsplan för biosfärkandidatområdet som besöksdestination.

Etapp 2: juli - december 2008

Fortsatt fokus på vandringsledsystem och cykelvägnät i området. Fortsatt stöd till näringslivet för utveckling av produkter, reseförslag, turistpaket samt kvalitetsutveckling. Åtgärder för kollektivtrafiken inleds liksom Interregprojektet. Lokala initiativ för utveckling av hästturism inom Leader och Landsbygdsprogrammet bevakas. Gemensam marknadsföringsplan och gemensamt varumärke förbereds i syfte att lyfta området som destination för hållbart resande för mjuk besöksnäring.

Vid årsskiftet 08/09 har följande skett:

- Förslag på vandringsled har tagits fram och föreningar/grupper med lokala aktörer har börjat ta kontakt med markägare.
- Förslag på cykelvägnät och kajakupptagningsplatser mm har förankrats hos berörda aktörer.
- Näringslivet och entreprenörer ser möjligheter för utveckling av cykel-, paddling-, vandringsturism i biosfärkandidatområdet.
- Biosfärkandidatområdet är pilotområde för att utveckla cykelturism genom användning av befintligt vägnät.
- Information från omfattande kartdatabas används för kartproduktion.
- Nya produkter, turistpaket och reseförslag har tagits fram med avsikten att lanseras under våren 2009.
- Ett program för kvalitetsutveckling startas för besöksnäringen.
- Översynen av behov att förbättra standarden av plushållplatser är genomförd.
- Varumärket för biosfärkandidatområdet tar form.
- Synpunkter och önskemål på kollektivtrafiken från besökare och besöksnäring speglas i Västtrafiks förslag till förbättrad trafik.

Ettapp 3: januari - december 2009

Då vandringslederna och cykelvägnätet börja bli kompletta är fokus för ettapp 3 att utveckla god skyltning och bra kartmaterial över ledssystemen. Ny attraktiva produkter erbjuds besökare inför säsong-09. Översynen av stationsmiljöer och skyltar vid stationer/hållplatser samt plushållplatser leder till upprustning av dessa miljöer. Fler uthyrningsplatser för cykel, kajak och kanot finns. Ridturismutvecklingen bevakas och möjligheter till ridleder utmed cykel- eller vandringsled utreds.

Vid årsskiftet 09/10 har detta hänt:

- Anläggning av vandringsleden har börjat på olika håll i biosfärkandidatområdet.
- Enklare åtgärder för etablering av vandringsleder och cykelvägnät har genomförts, så som att utvalda 70-vägar på landsbygd har ett cykelfält markerat i ena vägkanten.
- Kartor på lämpliga cykelrutter, rundslingor, vandringsleder och kajakturer finns på turistbyråer.
- Skyltprogrammet är klart och skyltning till olika leder från hållplatser är uppsatta.
- Under året har intressenter träffats för att samordna utveckling av ridturism. Det finns förslag på ridleder i biosfärkandidatområdet.
- Det finns flera lämpliga angoringsplatser etc. för kajak och kanot.
- Utbudet av turistpaket och reseförslag har en attraherande bredd.

- Det går lätt att boka guider i området. Program för att auktorisera guider finns framtaget.
- Bättre turtäthet till starka besöksmål.
- Tillsammans med turistbyråerna har Västtrafik uppdaterat sin hemsida med besöksmål som är lättillgängliga med buss och tåg.
- Information till besökare om kollektivtrafiken har förbättrats genom nyinförda rutiner för kompetensutveckling av turistbyråpersonal, reseportal och produktblad på turistbyråernas hemsidor.
- Stationsmiljöernas standard har förbättrats.
- Varumärket används i marknadsföringen till identifierade målgrupper.

Etapp 4: januari - december 2010

Fokus för etapp 4 är att utveckla ridturismen i området och sammankomster hålls ett par gånger varje år. Guideutbildning finns för auktorisering av lokala guider. Området är väl känt som attraktiv turistdestination.

Vid årsskiftet 10/11 har följande skett:

- Västtrafik uppdaterar sin hemsida årligen med nya och fler besöksmål som är lättillgängliga med buss och tåg.
- Turistbyråpersonalen i området har hög kompetens om kollektivtrafik för besöksnäring. Reseportalen och produktbladen är ett föredöme i Sverige för information om besöksnäring som bygger på tåg, buss, cykling, vandring och ridning.
- Kollektivtrafiken är väl utvecklad för besöksnäring och ett föredöme i Sverige och internationellt.
- Vandringsledssystemet är invigt.
- Cykelvägnätet är utbyggt.
- Projektering och anläggning av ridleder
- Området är attraktivt för ridturism med avseende på tillgänglighet och service.
- Guideprogram genomförs.
- Stark marknadsföring av området som destination för hållbart resande för mjuk besöksnäring.

Etapp 5: januari 2011 - december 2012

Det finns ett myller av aktiviteter i området som bygger på landskapets värden. Aktiviteterna påverkar inte landskapets värden negativt, och bidrar t.o.m. i många fall till att förstärka värdena, t ex deltar besökare i ängsslätter. Förbättrande åtgärder

bedrivs aktivt för att möta besökarnas önskemål om hög kvalitet på upplevelserna och ett väl fungerande transportsystem.

Målgång den 31 december 2012

På Kinnekullebanan och på bussar till och i området är det vanligt att man ser turister med packning. De pratar både svenska och andra språk.

På cykelleder, vandringsleder, i paddelområden och på ridleder är det en vanlig syn att se turister, i små och större grupper.

Besökare deltar i skötseln av landskapets värden. Det finns de som återkommande deltar och de som deltar i en insats.

På Kållandsö, Kålland, och på Kinnekulle färdas besökare med cykel, rider eller vandrar. På Lugnåsberget är vandring och ridning vanligt. På Brommö och Torsö kan man både vandra, rida och cykla. Sjötorp är sammankopplat söderut med både cykelväg och vandringsleder. I skärgårdar och kustområden är kajak och kanot ett vanligt färd sätt liksom båtturer/ båtcharter.

Till biosfärområdet kommer besökare som vill ut till ovanstående områden främst med tåg och buss. De som kommer med bil väljer att parkera bilen vid långtidsparkeringar i biosfärområdets utkanter och röra sig runt i området med andra färdmedel.

8.2 Uppföljning och utvärdering

Åtgärder

- 1) Biosfärkandidatkontoret ansvarar för att uppföljning och utvärdering sker löpande, 1gång/år. *Biosfärkandidatkontoret.*
- 2) Biosfärkandidatkontoret kontakter berörda projektägare och ber dem skriva en lägesrapport:
 - Läget för ett år sedan.
 - Vad har hänt under året.
 - Nulägesbeskrivning.
 - Prognos för nästkommande år.

Biosfärkandidatkontoret tillsammans med samtliga berörda.

- 3) Biosfärkandidatkontoret sammanställer en lägesrapport som skickas till berörda projektägare och aktörer. *Biosfärkandidatkontoret.*
- 4) Uppföljningen av handlingsplanen förankras i *styrgruppen* för biosfärkandidatområdet. Styrgruppen bedömer vilka åtgärder som bör prioriteras under nästkommande år. *Biosfärkandidatkontoret.*

Bilaga

8a Åtgärdsmatris

Åtgärd	Västtrafik	BKK	Turistbyråer	Kommuner	Regionen	Vägverket	Banverket	VTR	Lst	Övriga
3.1	o									
3.2	o									
3.3	o	x	x							
3.4			o							Privata aktörer
3.5			o							
3.6	o									
3.7	o									
3.8	o		x	x	x				x	Privata aktörer
3.9	x	o	x							
3.10	x			x		o				
3.11	o		o							
3.12	o									
3.13	x			o						
3.14	o									Privata aktörer
3.15			o							
3.16	x			o	x	x	x		x	
4.1		o								Privata aktörer
4.2		o		x	x	x				Privata aktörer
4.3		o								Privata aktörer
4.4		o								Privata aktörer
4.5		o								Privata aktörer
4.6		o		x						Föreningar
4.7		o		x						
4.8		o		x		x				
4.9		o	x							se 6.4, Privata aktörer
4.10		o	x	x				x		se 7.4
4.11										Privata aktörer
4.12		o								Se 4.2 & 4.5
4.13		o								

4.14		o		x						
Åtgärd	Västtrafik	BKK	Turistbyråer	Kommuner	Regionen	Vägverket	Banverket	VTR	Lst	Övriga
5.1		o		x						Markägare, föreningar
5.2		o		x						
5.3		o		x						Privata aktörer, föreningar
5.4		o								
5.5		o		x					x	Privata aktörer, markägare, föreningar
5.6		o								Privata aktörer, föreningar
5.7		o								Privata aktörer, föreningar
5.8		o		x						Privata aktörer, markägare, föreningar
5.9				o					x	Privata aktörer
5.10										Privata aktörer
5.11		o		x						Privata aktörer, föreningar
5.12	x	o		x			x			
5.13	x	o		x						
5.14				o			x			
5.15										Anläggare av led
6.1		o	x						x	Lärosäten, Privata aktörer
6.2		o								
6.3		o		x						Privata aktörer, se 4.9
6.4		o	x							
7.1		o								
7.2		o	x	x				x		Se 4.10
7.3		o								
7.4		o	x	x				x		
8.1		o								

8.2	x	o	x	x	x	x	x	x	x	Priv.aktörer, föreningar, markägare mfl
8.3		o								
8.4		o								

Rapporter inom pilotprojektet *Regional landskapsstrategi för Vänerskärgården med Kinnekulle*.

2007:65 Kållandsö - ett rikt och levande landskap

2007:68 Bullermätningar i Vänerskärgården vid Kållandsö och Hovden

2007:69 Åtgärdsidéer för några sandstränder och strandängar

2007:70 Hållbart resande för besöksnäringen

2007:73 Ekoturistdestination Vänerskärgården med Kinnekulle 2012

2007:83 Skötsel av fågelskär i Vänern - Skötselobjekt och skötselråd för Götene, Lidköpings och Mariestads kommun

2007:84 Bebyggelsestudier på Kållandsö - Studiecirkeln som metod för utvärdering och beskrivning av kulturhistoriska värden

2007:85 Bebyggelsestudier på Kinnekulle - Studiecirkeln som metod för utvärdering och beskrivning av kulturhistoriska värden

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

www.o.lst.se

